

Majhne gore — mostovi k velikim lepotam

(Vrtaški vrh, 1898 m)

Stanko Klinar

Do Vratc smo se ravno prav ugreli, da so nam začele rojevati take stare misli po glavi, ki nas zmeraj razveselijo in napolnijo srce z radostjo. Človeku se zazdi, da je ves zagorel v silnem navdušenju nad samim seboj. Ko se spominja takega izleta, pravi, da je imel veliko od njega. Vsa lepota, ki se razgrinja naokrog — brezmadežno ivje na drevju, valujoče megleno morje in kristalno čisti beli orjaki pod modrim nebom — mu seže v tiste skrivne predalčke, kjer ima spravljenega samega sebe. Kakšno veselje, ko se po tednu tujega dela spet sreča s seboj! Glej, prav zato sta sredi tega kristalno čistega vesoljnega prostranstva načeli Olga in Borica tajinstveno lepoto smrti —

»Nič lepšega ni kot umreti sredi dela, ki ti je najljubše. Zame so doma v skrbeh, če grem v gore, ampak res ne vem, zakaj se bojijo. Saj je vendar najlepši konec, če umreš tam, kjer si najraje.«

Pogledal sem krog sebe po tihih macesnovih gajih. Snežni poprh jih je čisto na novo preoblekel. Poleti pa se pase tu živina, veselo je in idilično, prav nič dotaknjeno od zakažene civilizacije.

Potem sem pogledal še vase: ali sem res že tako star, da sem pozabil na take stvari, ki jih omenja Olga? Kolikokrat sem že hodil tod, čisto sam, nihče ne bi preštel mojih stopinj. In tudi meni, kadar sem tako samotaril pod velikim nebom, so v srcu gorela večnostna vprašanja. Ampak kje so že tisti časi! (Kako nedosegljiva si, mladost, v svoji čistosti, ko rušiš in gradiš svetove! »Zreli« človek pa se duši v drobnih vsakdanjih skrbeh.)

Vsaka lepa misel je sprožila drugo, pesniki so nam pomagali s svojimi klenimi verzi, kjer so bile naše moči preskromne. Nazadnje sem bil bolj vesel pogovora kot pa gorskega veličastja krog sebe; kajti to veličastje je bilo le še mogočen okvir prebujenja duha v nas samih.

Navdušenje pa je vrelo v nas, ker nas je vzburkalo čudovito zmagoslavje. Skozi ju-

tranji mrak in ukleto meglo smo namreč tipali po strmi poti navzgor k soncu; in nenedoma se je nad nami razklenilo in z neskaljenega neba nas je oblila razkošna luč. Strmali so se zalesketale v ivju, krog nas pa so vstali ožarjeni mogočniki. Bilo je, kot da nas je nekdo iz somraka demonov povedel v zmagovito svobodo.

Zunanjega duška veselju smo si dali na zamrznjeni mlaki pod koč. Križem kražem so pari nog drveli, se zapletali in spotikali na ledu, dokler ni nevarno počil. Tedaj seveda — švrk! k varnemu zavetju pri koči.

Z Barbko sva hitro smuknila h klopci, misleč, kako sva ukanila druge, a nama je bilo kmalu žal, kajti klopca je bila v senci. Tudi Olga zraven naju je tarnala, da ni tu nobene posebne vročine. Marjana in Simona, ki sta na tem izletu igrali veliko prijateljstvo, pa sta se ugnezdili visoko na deblu podrte smreke in ju seveda ni zeblo, ko sta bili toliko bliže soncu. Borica pa se je žrtvovala kot kurirka, ko je prenašala sir in suhe češplje od njiju k naši skupini in bila zaradi te dobrote obvarovana mraza. Nagrajena pa je bila tudi s tem, da je na eni takih poti prva ugledala Mimico, ki je upehana in navdušena pritekla za nami. Zamudila je vlak, seveda! Zaležala. A rekla si je »Pozno še ni prepozno«, skočila pokonci, vzela pot pod noge in jo zmogla v poldrugi uri, medtem ko smo se mi mučili kar tri. Pa še kako je spotoma zašla v grdi, strmi hosti! Kar lasje so se nam ježili.

Košata smreka pred bajto se je zrušila pod težo viharja. Imela je sama za cel gozd vrhačev, da so široko kot jadro prestrezali veter, a po deblu je bila prav romantično nadobena in obkrhana od žoln. Kolikokrat sem se zatekel podnjo k zavetju! S prijateljem Milanom sva nekoč v slabem vremenu kurila in se sušila pod njo. Zdaj leži mrtva na tleh, grdó in nepopravljivo odlomljena. Kot da je odšel dober star znanec in odnesel s seboj leta, ki se ne vrnejo.

Nisem si mogel kaj, da ne bi pomislil na Janeza, ki je zmeraj rad hodil z nami in še toliko izletov tako iskreno pomagal spraviti na noge. Danes ga je premagala lenoba. Vseskozi smo pogrešali v koloni njegovo živopisano kapo z orjaškim cofom. Spomnili smo se tudi Darje, ki bi bila po svoji predsedniški dolžnosti prva poklicana, da se udeleži izleta, a ga je samo pomagala pripraviti, potem pa se je izgovorila na šolsko delo. Med nami tudi ni bilo Lučke, ki je že tolikokrat pokazala navdušenje v gorah in v pisani besedi... Klavrno čepijo doma, buljijo v neprodirni oklep megle in nas imajo za kljukce, ko v takem lazimo okrog. Še sanja se jim ne, da je tu krog nas kot v pravljčni deželi. (Prav jim je, kar žal naj jim bo, bodo vsaj vedeli za drugič!)

Ko smo stopili na rob Čelesnika, se je onkraj savske doline vstopila pred nas mogočna trirogljata gora, do srede zasnežena. »Trisul,« sem pojasnil radovednim dekletom, »cilj naše himalajske ekspedicije. Trisul pomeni namreč trizobi ali trirogljati vrh.« Niso mi hotele

verjeti. Skliceval sem se na svojo izvedenost v teh krajih in na učiteljsko avtoriteto. Nič. (Kakšna je danes mladina!) Nazadnje me ena razkrinka: »Kepa!« »Ké-pà!« sem se ponorčeval in spet niso vedele, če je ona zadela prav. V resnici pa sem moral pohvaliti njen dobri čut za orientacijo.

Marjana in Simona sta se spet spravili na višave. Tokrat sta kot dve sinički občepeli na mišičasti viharikovi veji. S takega orjaka je seveda razgled veliko lepši.

Zajčje, lisičje in ptičje stopinje so nam križale pot. Sneg pa se je čedalje bolj udiral. Z žalostjo sem moral priznati, da me je samo Ida ubogala, ko sem prejšnji dan naročil, da je treba vzeti s seboj gamaše. Začela se je grenka plat izleta. Zlasti Stanka si je v svoje polškornje nasula snega, da jo je začelo sčasoma pošteno skrbeti, kaj bo doma. Nekaj bi dal, da bi ne bilo tako. A sneg je kot usoda. Ne ubežiš mu, pa konec.

»Poglejte no, zmeraj gremo za luno,« sem omenil za boljšo voljo in pokazal na kisli zadnji krajec. Visel je namreč nad Kukovo špico in se kot nalašč nastavljal na našo smer. »Zato so pa vsi tisti, ki mislijo, da so pametni, ostali doma,« je pripomnil zloben jeziček. Ozrl sem se. Navihano so se mi smejale Boričine oči. (Oh, ta deklíč! Ta sploh ne zna biti slabe volje. Zakaj se ne znamo vsi tako smejati!)

Po vsem svetu je valovilo morje megle, s koroške strani se je v mogočnih slapovih prelivalo k nam. Nad njo so kraljevali orjaki od Glocknerja mimo Triglava in Stola do Ojstrice in Pece.

Spet smo se pogreznili v meglo — kot bi padli v bombaž. Mahoma se je zaprla krog nas kot temnica in bili smo spet ujetniki. Tipali smo po grušču, otresali ivje, drvelji po hosti.

V srcih je žarel spomin na razkošje zgoraj in nam ga slikal v čarobnih barvah.

Bolj ko je bila megla mrka in mračna, bolj se nam je odvzeta lepota pod modrim nebom odmikala v neresničnost. Zato je Mimi podvomila: »Bogve, ali je še tako lepo zgoraj? Deni se zdi, kot da vse skupaj ni bilo nič res.«

Prav je povedala. Vsi smo bili kot otrok, ki mu prepovedo delati gradove v mivki, potem pa sanja o tistih v oblakih in ne ve, ali so res ali jih ni.

Toda eden teh gradov se nam je vseeno še uresničil: Peričnik. Orjaške čeljusti njegovih previsov so bile posejane z ostrimi zobmi ledenih sveč. Bil pa je sila mogočen in bobneč, kot da se je posebej pripravil na naš obisk. S skale, ki visi nad brv, sem z nahrbtnikom odkrhnil zajeto ledeno svečo in si jo poslal na glavo. Potipal sem se, če sem še kolikor-toliko cel, potem pa sem se kradoma ozrl, če je kdo opazil. Mimi me je obupno svareče in razočarano pogledala. Najbrž je slišala, kako votlo je zabobnelo? Ah, seveda je slišala. Kajti kar brž je sporočila tistim od zadaj: »Dajte dol nahrbtnike, da si tudi vi ne zbijete kako svečo na glavo!«

Na povratku v Mojstrano smo si ogledali, kolikor se je pač dalo, kod smo čez dan hodili. Globoko v srcih smo vsi čutili eno: da nas skupna pot veže v majhno duhovno družino s skupno duhovno dediščino.

Kaj je sicer ostalo danes za nami, zdaj ko se bliža mrak? Bore malo na zunaj: tanka, komaj opazna sled na širokem, plečatem obličju gore. Veter jo bo zapihal in sonce otlopilo.

A kaj je ostalo v nas? Široka, mogočna brazda veličastnega hrepenenja, ki se bo nekoč v tihi urici spet prebudilo, zaoralo v nas in nas gnalo k novemu zlitju z neminljivimi lepotami.

Pismo uredniku

Spoštovani tovariš urednik!

Planinski Vestnik je v št. 1/1964 na str. 37 prinesel zapis, ki zadeva domače dereze »UNIVERSAL« našega izuma. Bralec zve, da se je ta slovenski športni rekvizit preselil v Zapadno Nemčijo in da bo tako šlo ime našega planinstva sedaj po vsem svetu. Ker je marsikdo sprejel to novico z mešanimi občutki, prosim, da priobčite še naslednje pojasnilo. Zadeva je namreč tako značilna za našo gospodarsko neprilagodljivost, da je vredna javnosti. Čeprav majhna, bo mogoče le kaj pripomogla k iztreznitvam nekaterih naših gospodarstvenikov in k pametnejšim odnosom naših industrijcev do onih, od katerih izvira vsa današnja osupljiva moderna civilizacija, do iznajditeljev, novatorjev, racionalizatorjev in seveda znanstvenikov.

Te dereze so nastale v neverjetno napornem razvojnem delu v lepem sodelovanju iznajditelja z našim podjetjem »Utensilia«, predvsem s takratnim žensalnim konstrukterjem samoukom mojstrom Tonetom Čarmanom. Svoj čas pa so dereze »univerzalke« nekoliko prehitvale, kajti takrat je naša tehnologija materialov in njih obdelave bila še razmeroma zastarela, nemoderna. Tako se je primerilo, da je sicer dovršena konstrukcija v praktični izvedbi doživljala vrsto nepopolnosti. Zaradi takratnega odpora proti vsaki neodvisni tehniški kontroli izdelkov in zaradi takrat še veljavnega principa, da je za našega človeka dobro vse, karkoli industrija vrže na trg, saj konkurence ni nikake, smo dobivali poleg dobrih izvodov tudi številne take dereze, ki so kazale napočene zobce, prekrhke zvezne trakove obeh polovičk, vijake z navojem, kot da so leseni namesto jekleni in celo take z luknjo vzdolž osi; elemente iz »dvojne« pločevine, take z zavaljanimi lunkerji, gumirane vezalne tra-